

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 16

19 Aprilie, 1898

IN VEDEREA ZILEI DE 3/15 MAIU

La centru precum și în cele mai multe Secțiuni ale Ligii Culturale, se fac pregătiri întinse pentru o demnă serbare a împlinirii jumătății de secol dela epocala Adunare de pe «*Cîmpul Libertății*» a Românilor transcarpațini.

Toți Românii conștienți și doritori ai înaintării și consolidării noastre comune își dau seamă, că este o înaltă datorie națională ca și aici, pe pămîntul României libere, să se înalțe inimile și mințile în ziua cînd se împlinesc cincizeci de ani dela prima și cea mai importantă manifestațiune politică modernă a Românilor de peste munți.

Numai națiunile cari, ajunse la maturitate politică, înțeleg să-și respecte și să-și idealizeze trecutul și să manifeste recunoștință bărbaților mari ce aparțin istoriei naționale, — pot fi considerate ca națiuni echilibrate și destoinice de a-și sparge un falnic drum în viitor.

Inregistrăm deci cu o deosebită satisfacțiune știrea despre serbările ce se prepară pentru ziua de 3 Maiu.

Nu-i vorba, sunt și oameni cari

s'au cam plictisit de serbări de acest fel, și pînă la un punct îi înțelegem.

Prea s'au serbătorit, cu rost și fără rost, multe zile și mai ales în chip adeseori puțin serios și chiar nevrednic.

Chiar și cea mai frumoasă idee, dacă abuzezi de ea, o faci în cele din urmă, vrînd ne vrînd, caricatură. De aceea, rău s'a făcut în trecut, că nu s'a ținut seamă de acest adevăr și s'a dat titlu de serbare națională la fel de fel de mici și greșit organizate întruniri sau manifestări ce trebuiau să discrediteze ideia adevăratelor serbări naționale. Și cînd zicem aceasta, ne gîndim mai ales la o serie de serbări oficiale cari au ajuns a nu mai fi băgate în seamă.

Liga Culturală a avut, între altele, și darul să ridice dintru început vaza serbărilor organizate de ea. Suntem siguri, că și de astădată ea va putea fi la înălțimea chemării sale și astfel va contribui în chip real să facă din serbările pe cari le organizează zile de adevărată însuflețire patriotică, de idealitate și meditațiune în trecut și în viitor. Aceste zile trebuie să devină momente de reculegere și de întărire a sentimentelor noastre na-

ționale. Măcar cu asemenea ocazii să căutăm a uita, pe un moment măcar, asprimea și învierșunarea ce divid taberele noastre politice militante, să ne întâlnim cu toții pe țărîmul sfînt al iubirii de neam și de țară și să ne gîndim la situația nu a vr'unui *partid* ci a *națiunii*, și la mijloacele cu al căror ajutor va fi posibil să ne creiăm o soartă mai bună.

Dacă unele Secțiuni, dintr'un motiv sau altul, nu vor fi luat încă dispozițiunile necesare pentru ziua de 3 Maiu, să se grăbească de aci înainte, căci ar face o rea impresie, dacă cu această ocazie Liga nu s'ar manifesta întregă, în toată unitatea ce de fapt există în sînul ei.

Facem deci apel la toate Secțiunile Ligii și la toți Români de inimă să-și dea mîinile, pentru ca serbarea dela 3 Maiu să aibă loc într'adevăr în toate punctele țării și ca astfel dușmanii noștri să vază, că Liga Culturală nu numai că nu a putut fi slăbită, ci că ea există, prosperă și stă la postul ei. Să arătăm, că întreaga țară e cu Liga, și că Liga simte pulsațiunile Românilor din robie străină.

Ligistul.

STAT POLIȚIENESC

In oarba lor pornire, Ungurii atentează azi pînă și la organizațiunea autonomă a bisericii române, spre a se asigura că preoțimea românească are să fie cu desăvîrșire la ordinele lor. În momentele în cari scriem aceste rînduri, proiectul de lege al cărui scop este, ca în schimbul unei neînsemnate subvențiuni pe care o va da Statul maghiar preoților ro-

mâni, acest Stat să le frîngă acestora ori și ce independență politică, va fi devenit deja lege și astfel o nouă infamie va fi comisă.

Ca să înțelegem perfidia ce se cuprinde în această lege, trebuie să ne dăm seamă că ea formează o verigă în lanțul de măsuri despotice pe cari îl făuresc Ungurii spre a robi și sugruma naționalitatea noastră. De mult umblă ei să desființeze caracterul național al Românilor de sub nemenoasa lor oblăduire; dar abea în timpurile din urmă ei s'au hotărit a recurge la *toate* mijloacele spre a-și îndeplini planurile. Inceputul l'au făcut cu legea asilurilor de copii. În virtutea acestei măsuri turcești, copii Românilor, Slavilor și Germanilor sunt obligați ca de la vîrsta de 3 ani să cerceteze asilurile maghiare, unde trebuie să petreacă cea mai mare parte a zilei. Acolo ei sunt siliți să învețe a se ruga lui Dumnezeu pe ungurește, a cînta cîntece ungurești, a recita istorioare și fabule ungurești, cu un cuvînt, acolo sunt dresați în toate chipurile spre a deveni Maghiari. E cunoscută revolta sufletească ce a cuprins pe toți Români, cînd se discuta această barbară lege în adunarea dela Budapesta ce poartă titlul de reprezentațiune a țării ungurești.

Nu trecu mult și o altă lege de desnaționalizare urmă. Guvernul maghiar, ca să se asigure că învățătorii școalelor primare române vor renunța de a mai lumina poporul, de a-l încuraja la luptă pentru drepturile sale naționale, prezentă Camerei proiectul de lege care prevedea că Statul maghiar are dreptul de a fixa lefurile învățătorilor români și de a le plăti *el*, dacă comunele românești nu sunt dispuse să urce aceste lefuri la înălțimile fixate de guvernul maghiar.

Acest proiect este azi lege. Ea dă guvernului un așa drept de amestec în organizațiunea și conducerea școalelor românești.

nești, încît autonomia școlară, garantată prin legi, este ca și abrogată.

Acum, prin cel mai nou proiect de lege asupra regulării lefurilor preoțești, guvernul pune sub călcîiul său și pe preoții români, cu toate că legea ce garantează (!) autonomia bisericii române oprește în chip categoric ori ce amestec al Statului în salarizarea preoților. Dar ce le pasă înșafailor și nerușinaților usurpatori, de legi și constituție! Ei vor să maghiarizeze pe Români, și spre acest sfîrșit, evident că trebuie să facă din Stat un simplu comisariat de poliție în stil mare. Toate infamiile se comit în Ungaria la umbra ideii că interesele «Statului» le-ar fi reclamînd. Așa că acest Stat a ajuns la o adevărată despotie orientală. Toată deosebirea nu e decît, că în Orient în Statele despotice dictează o singură persoană, cită vreme în despotia maghiară poruncește și chivernisește o haită de secături înfumurate și grandomane. Dar se înșală Maghiarii dacă cred, că centralizașuna tiranică pe care ei o clădesc de ani de zile în Budapesta are să rămînă în mîinile lor. Vorba Romînului: *nu-i pentru cel ce se pregătește, ci pentru cel ce se nîmerește*. Ei au făcut din formele constituționale o parodie, din legi hotărîri arbitrare, din libertate un regim de teroare. O să vină o vreme și nu pare departe, cînd întreg acest aparat de puteri dictatoriale are să scapete din mîinile șoviniștilor unguri și are să încapă pe o singură mîină, care le va ști utiliza înpotriva celor ce le-au creiat și desvoltat. Deja se arată semne în această privință, precum pot vedea țeitorii noștri, în un alt articol din numărul acesta al revistei noastre.

Timp de treizeci de ani, Maghiarii au fost singuri stăpînitori în Ungaria. In acest timp ei au dat dovadă că habar nu au nici de interesele adevărate ale țării, nici măcar de ale lor proprii. Căci dacă își cunoșteau aceste ale lor interese, ei nu se

înglodau pînă în gît în forme absolutiste, cari în ori ce moment pot să se îndrepteze în contra lor. Dar ei au săpat groapa naționalităților; e însă mai mult ca sigur că tot ei au să cază într'insa. Nimeni n'are să-i plîngă, căci își vor fi meritînd această soartă.

CHESTIUNEA NAȚIONALITAȚILOR

Caos ori regiuni etnologice distincte?

Domnul Louis Leger, profesor la *Collège de France* și slavofil cunoscut, în ultimul său uvraj: «*Le Monde Slave études politiques et littéraires, Paris 1897*» vorbind de faptul, că monarhia Austro-Ungariei este puțin cunoscută în Franța, zice la pag. 171:

«Intre Franța și Rusia noi nu vedem decît două țări negermane: Polonia și Ungaria. Noi credem, că Germania se întinde fără întrerupere dela Hamburg la Triest și dela puntea Kehl pînă la frontiera rusă și unjurească. Noi uităm popoarele secundare, cari servesc ca tranșiție între Germani și lumea slavă și par destinate prin situația lor, să fie ca un zăgaz contra valului mereu crescînd al invasiunei germane: astfel sunt la Mează-zi Slovenii, cari ocupă țărniurile Mării Adriatice împărțite între Italiani și Slavii istrioi și dalmați; în centrul Europei sunt Cehii, gardienii naturali ai acestui formidabil cuadrilater de munți, pe cari mulți dintre publiciștii noștri, înverșunați după frontiera Rinului, îl lasă bucuroși Germaniei.»

După ce face aceste constatări domnul Louis Leger arată, că chiar atunci cînd unii cunosc ceva din etnologia Austro-Ungariei, își închipuesc prăpastii despre popoarele din monarhie. Iată ce zice la pag. 45:

«Slavii în general sunt puțin în favoare la noi: pentru mai mulți oameni, Croatul este sinonim cu soldătoiu, Bohemul cu Țigan, Bulgarul cu brută, Rusul cu Cazac, Cazacul cu Tătar, Polonezul cu... Nu voesc să mai amintesc un proverb despre care n'am avut ocaziune să-i verific rațiunea de a fi. Țin numai să constat cât de injuste sunt prejudițiile noastre cu privire la Slavi. Căutînd bine, vom găsi cauza în ignoranța în care ne aflăm despre moravurile și despre istoria lor, cauză produsă și ea la rîndul ei, de micile minciuni pe cari ambiția germană le propagă cu atîta îndemînare.»

Aceste constatări, pe cari d-l Leger le făcea în anul 1868 și pe cari azi le imprimă din nou, sunt din nenorocire perfect adevărate.

Dar ceva mai mult decît cele ce spune d. Leger.

Sunt învățați și oameni politici din Franța, Belgia, cari cred că în monarhia austro-ungară, de. și s'ar afla mai multe naționalități, totuș sunt atît de amestecate, încît nu se pot distinge naționalități cu hotare etnice bine definite. Ba acești oameni își închipesesc că la noi e un turn al lui Babel, unde s'au încurcat limbile.

Nu arare-ori am văzut ziarîști eminenți și scriitori de pe la reviste importante din străinătate, cari vorbind despre Austro-Ungaria spun că totul e confus și că e foarte greu a-și face o părere lămurită.

Se crede că naționalitățile sunt amestecate și chestiunea este aproape insolubilă.

Istorici și geografi ignoranți și interesați au contribuit să acrediteze ideia, că în Austro-Ungaria domnește haosul și că naționalitățile sunt așa de încurcate, încît n'ar fi cu putință altă formă de Stat decît dualismul germano-maghiar. De asemenea rasele dominante, Germanii și Maghiarii, pentru a-și legitima înaintea lumii civilizate injusta lor egemonie asupra Slavilor, Românilor și Italianilor, au răspîndit idei greșite asupra situației etnologice din monarhie.

Și cu toate acestea cînd ne dăm puțină osteneală și luăm o hartă etnologică a lui Kiepert (*Uebersichtskarte der Verbreitung der Deutschen in Europa, Berlin 1887*) sau cea anexată la istoria Austro-Ungariei a lui Louis Leger (*Histoire de l'Autriche-Hongrie, avec cartes, 4-ème édition Hachete, Paris 1893*) sau, în fine, cea aflătoare în tomul III din marea geografie a lui, *Elisée Reclus (Nouvelle Géographie Universelle. Tom III. Suisse, Austro-Hongrie, Allemagne, Paris 1884)* vedem că departe de a domni haosul sunt trei zone bine deosebite.

La Nord o zonă de Slavi: Ceho-Slovaci, Poloni, Ruteni, în centru o zonă de Germani, Maghiari, Români, la Sud iarăș o zonă de Slavi, Jugo-Slavii: Sloveni, Croato-Sîrbi, precum și mici teritorii de Italiani.

Acum dacă vom studia cu deamănuntul aceste regiuni etnologice distincte, vom vedea că ele se compun la rîndul lor din mai multe naționalități, iarăș bine deosebite unele de altele.

II

Astfel, mai întiiu în Austria: (cercetăm după împărțirea politică) în Bohemia, Moravia și Silesia e un teritor german deosebit și un altul ceh; în Galiția un teritor polonez și un altul rutean; în Bucovina un teritor român și un altul rutean; în Austria-inferioară, Austria-superioară, Salzburg și Vorarlberg e un teritor compact german; în Tirol e un teritor german și un altul italian; în Carintia și Stiria e un teritor german și un altul slovean; în Carniolia un teritor compact slovean; în Gorîța, Triest și Istria e un teritor italian și un altul slavono-croat; în Dalmația, Bosnia și Herțegovina un teritor compact croato-sîrb.

În Ungaria avem la Nord un teritor național slovac și un altul rutean; în Un-

garia propriu zisă (basinul Dunărei, apoi între Drava și Tisa) un teritor compact maghiar; în Croația, Slavonia un teritor croat; în Voivodina sârbească un teritor sîrb.

În Transilvania avem un teritor mare compact *românesc*, un altul mai mic *săcuesc* și un altul și mai mic *săsesc*; la frontiera apuseană a Transilvaniei avem încă un teritor românesc, care împreună cu cel din Transilvania formează marele teritor național românesc din Ungaria.

Sunt, ce e drept pe aceste teritorii naționale, enclave, care aparțin altor naționalități, dar toate aceste enclave nu împiedică ordinea în care sunt așezate naționalitățile și nu știrbesc hotarele lor etnice generale. Iată ce zice în această privință și marele geograf Elisée Reclus:

Neținînd seamă de populațiile nomade sau de acele ce sporadic s'au grupat pe solul Austro-Ungariei, bună oară cum sunt micile colonii de Armeni, deasemenea neținînd seamă de insulele și de arhipelagurile ee Germani, de Maghiari de Români, situate pe un teritor de naționalitate deosebită, *se vede că aglomerația austro-ungară se împarte în regiuni etnologice distincte, cu hotare destul de precise*. O oarecare ordine apare în mijlocul acestui chaos. Mai curînd sau mai tîrziu, de îndată ce voința popoarelor va fi exprimată, gruparea politică a locuitorilor Austriei și ai Ungariei se va face conform afinităților lor de rase» (*Nouvelle Géographie universelle. Tom. III, pag. 139*).

Astfel vorbește cel mai mare geograf al secolului. Dacă dar există *regiuni etnologice distincte cu hotare bine determinate*, atunci și chestiunea naționalităților din Austro-Ungaria trebuie să se deslege în modul indicat de Elisée Reclus, adică prin *fédéralism* bazat pe afinitățile de rase sau și mai simplu prin *federalism pe baza principiului de naționalitate*, așa cum îl cereau Slavii și Românii la 1848, singura deslegare echitabilă și definitivă și azi.

Negreșit, altă deslegare s'ar potrivi, cînd

în Austro-Ungaria n'ar exista decît două naționalități distincte: Germanii și Maghiarii, și cînd celelalte naționalități Slavii, Românii și Italienii ar forma mici insule diseminate. Atunci s'ar mai potrivi poate federalismul de azi, ce există între Austria și Ungaria, așa numita uniune reală.

În articolele ce urmează ne vom sili să arătăm, că naționalitatea ocupă teritoriile compacte bine limitate și că, deci, deslegarea chestiunii naționalităților nu se poate face decît prin introducerea *federalismului în limitele hotarelor generale de naționalitate, care ar crea state naționale, libere și suverane, coordonate între ele, iar nu subordonate unele altora*.

Chestiunea naționalităților născută mai cu seamă din cauza, că nu s'a ținut seamă de *principiul de naționalitate*, dispăre din momentul cînd se face aplicația acestui salutar principiu.

III

Cehii și Germanii din Bohemia Moravia și Silesia.

Bohemia, o țară muntoasă în forma unui quadrilater, are o suprafață de 51.948 chil. pătrați și o populație de 5.843.094 locuitori (cifrele sunt luate după statistica oficială a imperiului din 1890). Populația sa nu este omogenă, adică nu aparține unei singure naționalități, ci se împarte între Cehii și Germanii. Cehii sunt în număr de 3.644.188, adică 62,8 % din populație, iar Germanii în număr de 2.159.011 (între aceștia 94.450 Jidani), adică 27,2 %. Populația cehă trece dar de majoritatea absolută și e aproape dublă cit cea germană. Alții în număr de 23.094.

Teritoriul geografic și politic al Boemiei se împarte în două teritorii de naționalitate deosebită: unul național german și altul național ceh.

Elisée Reclus zice :

«Germanii ocupă țara muntoasă și Cehii ocupă mai cu seamă regiunea de coline și de câmpii.»

În adevăr, pe trei din laturile munților dispre Germania, se află teritorul german; el începe la apusul Boemiei aproape de Budweis, fiind mai mult o sușeniță de pământ pînă la Taus, de acolo se lărgeste și cuprinde țara între Pilsen și Asch, continuînduse pe lingă Saatz, între Leitmeritz, Teplitz și Aussig, apoi între Reichenberg, Friedeland și Trautenau. Dacă am împărți o parte ar constitui teritorul german și celelalte două teritorul ceh.

Moravia are o suprafață de 22.222 chilom. pătrați 2.267.870 locuitori. Din aceștia 1.590.513 sunt Cehi, adică 70.3 % din populație și 664.168 Germani (40.157 iudani), adică 29.4 %, Mai sunt alții 22.189. Populația cehă este aproape întreită cît cea germană.

Teritorul german se poate distinge și în *Moravia* de cel ceh. La nordul *Moraviei* mai cu seamă pe unde sunt orașele Muglitz, Zwittan, Traubau, Sternberg, etc., se întinde regiunea germană în deosebire de teritoriul ceh.

Silesia are o suprafață de 5147 chilom. pătrați și 605.649 locuitori. Din aceștia Cehii numără 129.814 sau 22 %, Polonii 178.114 sau 30.2 %, Germanii 281.556 sau 47.8 %, alții 16.166. În *Silesia* deși Cehii sunt mai puțini, totuși acești din urmă n'au majoritatea absolută. Dacă adăugăm la numărul Cehilor și pe Poloni, atunci avem o majoritate slavă față cu o minoritate de Germani.

În aceste trei provincii, teritorul național ceh este și mai mare și mai populat decît al Germanilor, și cu toate acestea, Cehii sunt sub hegemonia Germanilor.

Dacă adăugăm la blocul lor etnic și pe Slovacia din Ungaria, cari sunt frați cu ei

și vorbesc aceeași limbă, cu un caracter mai arhaic, Cehii ajung a fi 18 % din populația totală a imperiului-regat întocmai ca și Maghiarii. Și pe cînd Maghiarii sunt stăpîni în *Transilvania* și au un rol aproape covârșitor în monarhie, bieții Cehi n'au putut căpăta nici ordonanța care să reglementeze întrebuintarea limbilor.

În *Boemia*, *Moravia*, *Silesia*, existînd două teritorii care aparțin la două naționalități deosebite, trebuie neapărat ca deslegarea luptei seculare dintre Germani și Cehi să se facă în așa fel, încît să nu se aducă vătămare nici unei naționalități, și nici una să nu aibă hegemonie asupra alteia. Aceasta este consecința firească a luptelor naționale dintre Germani și Cehi.

Să vedem acum momentele mai principale din luptele din acest veac dintre Germani și Cehi.

În 1848, cu două luni înaintea marelui intruniri a Românilor de pe Cîmpul Libertății, Cehii s'au întrunit în o mare adunare națională la 11 Martie, la băile sfîntului Venceslas. În această adunare memorabilă s'a luat o rezoluțiune compusă din 14 articole și dintre cari mai principale sunt:

- 1). Desființarea servituțiilor feudale.
- 2). Egalitatea drepturilor naționalității germane și cehe în școală, tribunal, administrație, etc.
- 3). Întrunirea reprezentativă a statelor *Boemiei*, *Moraviei* și *Silesiei* cu alternarea dietelor dela Brunn și Praga.
- 4). Libertăți constituționale: libertatea presei, a întrunirii, etc.

În acest program dela 48, nu se vorbește despre regatul istoric boem, despre reînvierea regatului Sfîntului Venceslas. Cehii pe atunci nu cereau decît delimitare națională: un stat național ceh, un alt stat german.

(Va urma).

DESNAȚIONALIZAREA

După I. NOVICOW

(Urmare)

Dar socialismul de Stat se exercită în profitul învingătorului într'un mod general mai ales prin faptul, că pune mina pe produsul impozitelor și pe domeniul public a țării cucerite.

Veniturile stăpînirii asigură suveranului, curții sale și funcționarilor, plățiți și pensionați de către el, beneficii foarte mari. Fără a produce o muncă de o valoare carespunzătoare, învingătorii sau cuceritorii cîștigă averi considerabile. Ei pot trăi luxos, pot duce casă mare.

Înalta societate a unei țări supuse e totdeauna alcătuită din oameni de ai popoului învingător. Dar mai fie-care locuitor are o pornire de a pătrunde în această societate înaltă, întiiu pentru că procură satisfacțiuni amorului propriu, și apoi pentru că societatea înaltă fiind cea mai bogată, e și cea mai strălucitoare. Spre a fi admis în ea, trebuie ca cineva să vorbească neapărat limba stăpînitorilor. Astfel, mulți supuși sunt îndemnați a o învăța, și caută a o vorbi chiar în perfecțiune, spre a nu face să se simtă origina lor străină. Învingătorul, neavînd interes să frecventeze saloanele mai puțin briliante ale supușilor, nu simte nici o nevoie de a învăța și de a vorbi bine limba lor națională. Așa se respîndește apoi limba învingătorului.

Să mai punem acum, că curtea (cunoscuta *great attraction*, marea momeală a tuturor ambițioșilor) se găsește adeseori într'un oraș în afară de teritoriul popoului supus. Așa e de exemplu Viena în raport cu *Cehii*. Aristocrația popoului supus, dacă vrea să se îndesească împrejurul suveranului său, este astfel nevoită a emigra pe teritoriul învingătorului, unde ea uită, încet cu încetul, limba sa națională. Multe fa-

milii mari de ale Cehilor (*Lobkowitz, Kinsky* etc.) s'au desnaționalizat în acest chip.

În afară de procedurile socialismului de Stat, stăpînirile mai au și alte arme puternice spre a propaga limba lor.

În primul rînd, suveranii pot să prodijeze dărnicia lor mai curînd față cu conaționaliilor lor, decît față cu membrii popoului sau a popoarelor subjugate. Așa se rezervă stăpînitorilor locurile cele mai bune, funcțiunile cele mai bine retribuite, titlurile, demnitățile și distincțiunile; tot pentru ei se rezervă concesiunile și monopolurilor de tot felul. Înfine, pe calea legislațiunei, limba lor se se bucură de favoruri. Ea este introdusă la tribunale. Deja Romanii distribuiau justiția pretutindene, în toate posesiunile lor, în limba latină. Astăzi, ea se face la Varșovia în limba rusească; în Indii, la instanțele superioare, în englezește. După tribunale, limba învingătorului se introduce în armată, în administrațiune și în adunările legislative. În Austria, înainte de anul 1861, limba germană era singura limbă oficială.

Cînd un idiom se bucură de aceste privilegii, toți indivizii cari au nevoie de a se adresa la administrațiune sau la tribunale, toți aceia cari servesc în armată și în marină, sunt siliți a o învăța. Numărul acestor indivizi este imens, și ușor putem deci înțelege, ce puternic este astfel înaintată respîndirea limbei învingătorilor prin toate aceste măsuri.

Vedem deci, ce importanță enormă cîștigă stăpînirea străină în aceste lupte intelectuale. Naționalitatea care deține puterea poate să limiteze astfel drepturile populațiilor străine de ea, poate practica socialismul de Stat și în fine își poate reserva toate favorurile și toate privilegiile.

În monarhiile absolutiste, cucerirea puterii de către naționalitățile supuse nu se poate opera pe nici o cale legală. Astfel nu le rămîne decît forța. În 1830 și în

1863 Polonii au încercat să tae cu violență legăturile ce îi uneau cu Rusia; Italia, spre a se libera de Austria, în 1848 și în 1859, a trebuit să-i declare războiu.

Însă când regimul constituțional este introdus într-o țară, poporul supus poate să ajungă, pe o cale pacifică, la putere, dacă obține majoritatea în parlament. Într-o țară constituțională autoritatea aparține numărului. Une-ori naționalitățile stăpînitoare alcătuiesc minoritatea în Stat; în asemenea cazuri s'au descoperit proceduri cari să le conserve autoritatea sub masca libertăților constituționale. Natural, toate aceste proceduri sunt combinate, pînă la un punct oare care, cu siluirea, căci numai grație posesiunii puterii armate ele pot fi puse în practică.

Să luăm de exemplu *Ungaria*. După statisticile oficiale ale guvernelor maghiare, repartițiunea populațiilor, după limbile pe cari acestea le vorbesc, era acum cîți-va următoarea:

Limba maghiară	era vorbită de	6.206.000	indivizi
« românească	« « «	3.325.000	«
« serbo-croată	« « «	2.325.000	«
« germană	« « «	1.882.000	«
« slovacă	« « «	1.799.000	«
« rusească (ruteană)	« « «	344.000	«
Celelalte limbi	« « «	257.000	«
Copii cari nu vorbeau încă erau		500.000	«
Total . . .		15.642.000	

Dar aceste statistice oficiale sunt departe de a fi exacte. Ele exagerează din adins numărul Maghiarilor. Așa d. p. toți Israelii sunt considerați ca Maghiari. În realitate, Maghiari veritabili nu sunt poate nici 5.500.000. Dar chiar adoptînd statisticile oficioase, vedem că națiunea stăpînitoare nu constituie în regatul Sf. Ștefan decît 40 0/0 a populațiunii totale. Cum se face, că această minoritate domină majoritatea Slavilor și Românilor? Acest rezultat se obține întîiu prin repartițiunea inegală a colegiilor electorale, apoi prin o serie de alte măsuri legislative și administrative. După legea ungurească, ori și ce individ

care nu și-a achitat contribuțiunile șase luni înainte de ziua alegerilor pentru Cameră, încetează de a mai fi alegător. Funcționarii de Stat nu cer contribuțiuni dela Români și Slavi în acest period. Dacă alegători de ai acestor națiuni se prezintă din îndemnul lor propriu spre a achita contribuțiunile, ca să-și păstreze astfel drepturile electorale, ei găsesc casierile închise și pe perceptori absenți. Dacă, din potrivă, un contribuabil maghiar nu a plătit contribuțiunile sale, Statul maghiar le achită pentru el.

Mai mult. După legea electorală maghiară, un individ ales ca deputat, fie și numai de către zece alegători, e considerat ca bine ales, dacă în timp de o jumătate de oră nu i s'a opus vr'un contra-candidat. În birourile puse sub supravegherea autorităților maghiare nimic nu este mai ușor, decît de a obține un asemenea rezultat. Așa se face, că candidatul maghiar triumfează totdeauna în circumscriptiunile electorale în cari majoritatea alegătorilor e compusă din nemaghiari.

(Va urma)

„Bukowinaerthum“

Ein in Cernăuți erscheinendes Blatt, die „Bukowinaer Post“, brachte unlängst unter obigem Titel einen merkwürdigen Artikel. Der Verfasser gibt da dem Vaterlands-Begriff eine Definition, die den Beifall so mancher bequemen Östreicher finden dürfte, die aber auch einen Beweis der in Östreich herrschenden heillosen Confusion darstellt.

«Vaterland heisst das Land, dem wir angehören, sagt die „Bukowinaer Post“*),

*) Wir citiren diese Stelle nach der Übersetzung einer rumänischen Zeitung.

das Land in welchem wir erzogen werden, in welchem wir uns entwickeln und gedeihen. *Es ist aber gleichgültig, welche Sprache da gesprochen wird, welche Sitten und Traditionen da gepflegt werden*... .

«... . Wir stehen auf dem allein Macht-einfluss verbürgenden Standpunkt des *unverfälschten Bukowinaerthums*!

Die «*Buk. Post*» kann unseretwegen auf ihrem «Standpunkte» sitzen solange es ihr beliebt; das kümmert uns kreuzwönig, denn soweit wir informirt sind, vertritt diese Provinz-Zeitung politisch ganz unmassgebliche Persönchen, deren Meinungen in grossen nationalen Fragen total belanglos sind.

Aber für die österreichischen Zustände ist diese Auffassung charakteristisch.

Bekanntlich ist Herr von *Kállay* seit Jahren bemüht, in Bosnien und in der Herzegowina eine «*bosnische*» Sprache zu erfinden um darauf eine «*bosnische Nationalität*» zu konstruieren.

Gerade so hat man lange Zeit hindurch in Ungarn die «*ungarische*» Nationalität, in Böhmen die «*böhmische*» etc. künstlich gezüchtet, indem man sich einbildete, die Nationalitätenfragen mittels geographischer Benennungen aus der Welt schaffen zu können.—

Und da wundert man sich, dass diese gedankenlose «Schwamm-d'rüber»-Politik die Verhältnisse zwischen den einzelnen Nationen Österreich-Ungarns zu einer nie dagewesenen Verwirrung getrieben hat?

Das ist ja der halbhundertjährige Fluch, der auf dem Habsburger-Reiche lastet: das kopflose Verquicken der *Nationalitäten-Fragen* mit allen möglichen alten und theilweise absolut willkürlichen *geographischen* Benennungen. Vor lauter «*Königreich Böhmen*» will man nicht einsehen, dass es dort zwei unbedingt abzugrenzende *Nationalitäten* gibt; vor lauter «*Königreich Ungarn*» hat man seinerzeit den Kopf verloren, *sechs* lebende und sich wütend ein-

ander befehrende Nationalitäten unter *einen* historisch-geographischen Länder-Namen subsumirt um sie unter der orientalischen Despotie einer Bettyaren-Horde knebeln zu lassen. Und dieses leichtsinnige und verhängnissvolle Ausspielen der *Nationen* durch die sie trennenden oder gar ausschliessenden «*Länder*»-Begriffe, ein Spiel welches *allein, ganz allein* den Untergang Österreichs verschuldet, — es findet noch Vertheidiger!

Bislang stopfte man den nach nationalen Rechten rufenden Völkern den Mund zu mit den wichtigthuenden Redensarten von den «*Königreichen und Ländern*» — von nun an wird man vielleicht anfangen, gar von «*unverfälschten Königreichen und Ländern* zu salbadern!

Man sollte meinen, die Nationen unter dem Scepter der Habsburger hätten genug an der Idee Österreichs, an dem «*Österreichthum*», die ihnen heute ihre Individualität empfindlich genug einschränkt. Aber nein, man zwingt sie noch in ein «*Böhmérthum*», in ein «*Galicianerthum*», «*Bukowinaerthum*», «*Ungarnthum*» ein und in manche andere dumme Zwangs-Verhältnisse, die nicht nur mit ethisch-begründeten nationalen Ansprüchen gar nichts zu schaffen haben, sondern die die wahren und alleinigen Ursachen der babylonischen Verwirrungen Österreich-Ungarns abgeben.

Aber wie einfältig muss doch Jemand sein, der sich da einbildet, dass es möglich sei, die dortigen *Völker* mit den dortigen «*Ländern-Conglomeraten* auszusöhnen. *Nie* wird das gelingen. Ja, es gibt schon Nationen in Österreich-Ungarn, die die *Nationalitätenfrage* nur im Sinne einer *Königreiche- und -Länderfrage* gelöst wissen wollen. Diese Nationen werden eine solche Lösung begehren, solange man ihnen das selbstständige *Ungarn* wird zeigen können, welches eben einer einzigen Nationalität ausgeliefert wurde. Aber die andere Hälfte

der Nationalitäten des Habsburger Reiches, kämpft und wird stets ankämpfen gegen eine solche Eintheilung der Monarchie in herrschende und beherrschte Nationen; denn die Grundidee des Länderthums, mag sie noch so «unverfälscht» proclamirt werden, ist in Wahrheit eine total verfälschte Auffassung der Nationalitätenfrage, ein geschlechtsloses Uning in konfusen Köpfen.

A. D. T.

Eine freundliche Stimme

Der Pariser «Soleil» äussert sich in einem längeren Artikel, der sich mit der auswärtigen Lage beschäftigt, folgendermassen, über Rumänien:

Der Handel Rumäniens belief sich im Jahre 1871 bloss auf 260 Millionen Lei; fortschreitend entwickelte er sich jedoch dermassen, dass er im Jahre 1895 bereits auf 570 Millionen stieg und im nachfolgenden Jahre erreichte er die Höhe von 661 Millionen.

Und doch hatte Rumänien, in der angegebenen Periode, einen grossen Krieg zu führen, um seine Unabhängigkeit zu erkämpfen; es verstand, eine der besten Armeen zu schaffen, man kann selbst behaupten: die beste Armee unter den europäischen Mittelstaaten, und es gelang diesem Lande, zwischen der Eifersucht Russlands und Osterreich-Ungarns sein Gleichgewicht zu erhalten.

Welch' bewunderungswürdiges Beispiel gibt da Rumänien den in diesem Jahrhundert vom türkischen Joche frei gewordenen Völkern des Ostens!

Die Griechen, Serben und selbst die Bulgaren haben in unfruchtbaren inneren Kämpfen ihre besten Kräfte vergeudet, welche sie, gerade so wie Rumänien, zur Entwicklung ihres Vaterlandes hätten anwenden können. Allen Denjenigen, die hin

und wieder von einer Decadenz der lateinischen Rasse reden, kann man zeigen, dass jenes Volk, welches in diesem Jahrhundert-Viertel, trotz aller auf seinem Wege gelegener Hindernisse, verhältnissmässig die grössten Fortschritte gemacht hat gerade ein lateinisches Volk ist, das einzige lateinische Volk im Europäischen Osten.

Chronik der Verfolgungen in Ungarn

Während der rumänischen Osterfeierlage befanden sich in den magyarischen Gefängnissen mehrere rumänische Patrioten, unter Anderen die Herren G. Fagarasiu, Lehrer, Crucianu, Simu, Pfarrer Rubinovici und Manaila Sara. Alle diese Männer schmachten in den inficirten Kerkern von Szegedin. Herr Pfarrer V. Morariu ist im Waitzner Gefängnisse internirt.

Vorige Woche wurde der Lehrer G. Micu aus dem Szegediner Gefängnisse, nach Abbüsung seiner Strafe, entlassen.

CRONICA GENERALA

PENTRU CONGRESUL LIGII

Comitetul central al Ligii a adresat Secțiunilor, în vederea alegerilor pentru Congres, următoarea circulară:

Domnule Președinte și Coleg,

In conformitate cu art. 28 al statutelor noastre, Liga urmează să țină Congresul său anual în luna Maiu viitor. In puterea aceluiaș articol, Comitetul Central a fixat pentru acest Congres, zilele de 24 și 25 Maiu, când se întimplă ca ambele aceste două zile să fie sărbători, așa că pot mai

cu înlesnire să vie la București domnii delegați din Secțiuni.

Avem onoare a vă aminti că, conform art. 28 din statute, fie care Secțiune urmează să fie reprezentată de delegați la Congres, în proporțiune de 1 la 25 membri. In vedere cu această dispozițiune (aliniat 2) vă rugăm d-le Președinte, să luați urgente dispozițiuni pentru alegerea de către Secțiuni a delegaților.

Conform art. 23, ziua pentru alegerea acestora va trebui să fie fixată cel puțin cu 15 zile mai înainte, publicațiunea se va face conform art. 23, neuitînd de a se semnala atențiunei d-lor membri alegători însemnătatea Congresului Ligii, însemnătate, care va îndemna pe toți membri Secțiunei d-voastră, să pună cea mai mare grijă în designarea delegaților, în scop ca aceștia să fie dintre cei mai zeloși conducători ai Ligii și să nu lipsească în zilele de Congres. Este nevoe, d-le Președinte, ca pe lângă adresa în care în timp util ne veți comunica rezultatul alegerii delegaților să fie alăturată și lista exactă a tuturor membrilor Secțiunei d-stră, cum și apelul nominal al acelor cari au votat delegați.

In dosarul alegerii, rugăm să fie anexate publicațiunile făcute pentru convocare, fie direct, fie prin presă. Veți binevoi pe lângă aceasta, a libera certificate nominale d-lor delegați aleși, cu care să se poată prezenta la București.

Încă înainte de ori ce comunicare relativă la alegeri, vă rugăm să ne trimiteți darea de seamă despre mersul Secțiunii d-stră, în cursul anului 1897-98 conform art. 59 din statute. Luăm libertatea a vă mai pune în vedere dispozițiunile art. 13 și vă rugăm să fie de aproape respectat, în interesul adevăratei prosperări a instituțiunei noastre.

Pe lângă aceasta nu este de prisos, ca în convocarea Secțiunei d-stră să puneți în vedere d-lor membri, că poate la Con-

gres, pe lângă delegați, să asiste ori care alt membru din Ligă, de și numai cu vot consultativ și că toți membrii Ligii sunt invitați prin d-stră, președintele Secțiunii, cu o lună înainte de ziua întrunirii (art. 28, al. 3).

Avem speranță că vom fi cît mai numeroși la Congresul din 24 și 25 Maiu, așa cum se cuvine în împrejurările de față.

La timp, vă vom informa și despre partea festivă a programului zilelor de 24 și 25 Maiu.

Primiți, vă rugăm, domnule Președinte și Coleg asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

BÂNFFY ȘI AUTONOMIȘTII FIUMANI

Guvernul unguresc caută tot posibilul să facă supărări autonomiștilor din Fiume. Și fiindcă deocamdată alt rău prea mare nu le poate face, el a interzis apariția noiei toi cu program autonomist «L'Autonomia» și transformarea lui «Voce de Popolo» în ziar politic. Redactorul «Autonomiei» a adresat ministerului Bánffy o telegramă foarte energică în care cere concesiunea pentru aparițiunea foaiei.

Liberală țară, și pace!

PENTRU 3/15 MAIU

Românii de peste munți se prepară să serbeze ziua de 3/15 Maiu și ziarele de acolo fac mereu propagandă în acest sens.

«Revista Orăștiei» reproducînd articolul nostru «Cinzeci de ani» leagă de el următoarele reflecțiuni:

Precum vedem, nici bărbații din jurul «Ligii» bucureștene, al căror rost îl exprimă organul din care citaram, nu îndeamnă poporul român la nimic neiertat, «dușmănos» Statului ungar, ori «compromișător» pentru mișcarea națională.

Atîta lucru doar' și în Rusia și în Turcia s'ar

ingădui! Nu va fi el însă, în partea lui a doua, planul cu adunările, îngăduit în — *Ungaria!*...

E adevărat, că împrejurările sunt grele, dar tot atât de adevărat e și aceea, că cu toată greutatea lor, *putem totuși face și noi ceva, ba mult chiar*, în acest cas! Ideia reprodușă din «Telegraful» și care precum vedem e și a «*Ligii*» (cu adaosul că propune și adunări), — este foarte nimerită și noi stăruim cu toată tăria asupra acestui fel de serbare!

Dacă se va aranja și conchema unde-va vre-o adunare, cu D-zeu înainte, fie-care Român care poate, să alerge la ea.

Iar cei rămași acasă, *toți*, cu preotul în frunte, bătrini și tineret, *să alerge mai virtuos ca ori și când la sfânta biserică*, unde pe lângă serviciul d-zeesc obicinuit, *să se cetească și rugăciuni pentru odihna sufletelor celor ce au bine-meritat de naștere ori și-au pierdut chiar viețile în lupta pentru libertate, ausă de poporul nostru acum o jumătate de veac. Să se ridice și parastase pentru sufletele lor!* Bine mare ne-au voit ei nouă, urmașilor lor, pildă de bărbăție lăsatu-ne-au nouă moștenire, *cade-se cel puțin atîta să facem și noi pentru numele lor sfinte.*

Dela atîta lucru nu ne va putea nimeni opri, pe preoți nu-i va putea nimeni lua la răspundere. Ziua cade chiar în o Duminecă. Poporul să fie vestit despre însemnătatea mai mare a acestei Dumineci și chemat *întreg*, în haine de sărbătoare la sfânta rugăciune. În cuvîntări potrivite, cumpătate, cumînți, să se arate măreția zilei.

Și, între împrejurările noastre vom avea și numai cu atât, o sărbătorire ce va face onoare poporului român și chiar și dușmanii lui îl vor prețui mai mult pentru această sărbătorire. Unde nici atîta nu se va face, semn de multă slăbiciune, rușinoasă chiar, vor da și păstori și popor! Ne vor rîde înșiși dușmanii!

Să nădăjduim că nu vor avea plăcerea a putea rîde, ci că noi vom putea arăta purtare vrednică ca Români!

FANTASIILE D-LUI RETHY

Am publicat în numărul trecut al revistei noastre o dare de seamă despre conferința d-lui *Gr. Tocilescu* în chestiunea *Réthy*. — Precum știu cetitorii noștri, acest istoric al *Kul-tur-eg-y-le-tu-lui* maghiar de a Cluj susține în noua sa publicațiune,

că «*Enciclopedia Română*» ce apare la Sibiu, sub auspiciile «*Asociațiunii generale pentru cultura poporului român*» s'ar fi pronunțat în sensul ideilor *rössleriane* în privința continuității elementului roman în Dacia. Iată acum, cum răspunde revista «*Transilvania*», organul «*Asociațiunii*» în această importantă chestiune, pe care d. *Réthy* ar vrea s'o încurce:

Réthy este cunoscut publicului nostru pentru multele sale încercări de a deslega chestiunea continuității Românilor în Dacia Traiană. După vremuri el a negat chiar și romanitatea noastră, origina romană a limbei românești, dar timpul l'a adus la opinii mai conciliante; nu recunoaște continuitatea istorică, concede însă, că limba română e pe jumătate un idiom italic.

Réthy însuși își reasumă noua sa ipotesă după cum urmează: «Valahii — dovadă limba lor — sunt descendenții unui popor de păstori din Apenini, care a locuit fără îndoială în regiunea sabino-umbrică și se numea, în Statul pontifical, Roman, după obiceiul poporului italian de a se numi după provincia sau regiunea unde locuiește. Un trib al acestor păstori, care era de religie romano-catolică, după cum o dovedeste aceasta terminologia eclesiastică a limbei valahe a plecat către sec. IX-lea prin Friaul și Carniola și a coborît în cursul sec. X-lea în peninsula balcanică, în vechea Ilirie. Aici contactul dintre Ro; mani și Albanezi a dat naștere limbei valahe, care nu mai este o limbă italiană, ci un idiom pe jumătate italic pe jumătate albanez, adică cuvintele sunt italiene, pe cînd formele gramaticale și spiritul limbei sunt împrumutate din albaneză.» «Instinctul de migrațiune a purtat poporul valah astfel format în regiunile, cari îi ofereau cele mai bune pășuni; pe timpul războaelor greco-bulgare a trecut Dunărea și către finea sec. al XIII-lea a ajuns în Syrmia, de unde a trecut în Transilvania, apoi în Maramureș și cu mult mai tîrziu, pe timpul cuceririi otomane, în comitatele de ost ale Ungariei.»

Intru cît această ipotesă se apropie de adevărul istoric, această chestiune au să o aprecieze istoricii și filologii; pe noi ne atinge numai împrejurarea, că d. *Réthy* susține că părerile sale au aflat răsunset și în «*Enciclopedia Română*» și anume că direcțiunea acestei publicațiuni a abandonat teoria continuității Românilor în Dacia Traiană.

Această afirmațiune și-o bazează pe două pasaje din articolul *Arămîni*, scris de dr. *G. Weigand*. Aici se zice: «Greșită e în ori ce cas părerea, că Daco-Românii s'au născut în Dacia, iar Arămîni în Moesia, căci nu e posibil ca limba vulgară latină să fi avut în suta III. d. Chr. atîta asemănare cu cea românească, încît să fi rămas după 1500 de ani (300--1800) cele două limbi așa identice, pe lîngă puțina comunicație ce au avut-o între olaltă din cauza despărțirii lor geografice» — și «E imposibil a susține, că limba arămînească s'a dezvoltat din limba vulgară latină dela Sudul Dunării, iar cea dacoromână din cea dela Nordul Dunării.»

Pe basa acestor enunțiațiuni credem, că numai un om preocupat de părerile sale, cum se pare a fi d. *Réthy*, poate să meargă atît de departe, ca să numere între partisanii săi nu numai pe d. *Weigand*, ci și direcțiunea *Enciclopediei Române*, care — în parantesă fie zis — nu poate fi identificată chiar și cu articole de controversă, subscrise de autorii respectivi.

Direcțiunea «*Enciclopediei Române*» și-a ales colaboratorii săi după specialitate. Articolul «*Arămîni*» e scris de cel mai competent bărbat în ce privește această ramură a poporului românesc, care va ști să răspundă înaintea forului științei despre cele ce afirmă.

Că d. *Weigand* nu a vrut să spună ceva hotărît în chestiunea încă nedeslegată a continuității și în special nu ceea ce d. *Réthy* cetește din cuvintele sale, o putem dovedi cu unele citate din o scrisoare privată a sa, pe care ne-a autorizat a o folosi dacă vom afla de lipsă. D-sa zice: «Ce privește pe d. *Réthy*, nu-mi pot închipui, cum poate ajunge la concludsiunea, că eu aș susține imigrarea Românilor dela Sud. Eu sunt mult mai precaut, decît ca să mă declar pentru o teorie, care pînă acuma e încă numai ipotesă. Pînă ce nu pot aduce dovezi sigure, mă voiu feri a mă declara pentru una sau altă părere, etc. Și asupra broșurei (*Machwerk*), lui *Réthy* nu vreau să scriu nimic, ea e fără nici o valoare și a fost declarată ca atare și de critica germană.»

Astfel d. *Weigand*, de sigur cel mai competent de a-și explica ceea ce scrie, însuș declară, că nu susține ca un ce hotărît origina balcanică a poporului român; cu atît mai puțin poate fi deci numărată direcțiunea «*Enciclopediei Române*» între partisanii celei mai noi teorii a d-lui *Réthy* (după vremuri a mai susținut și alte teorii), care prea adesea face alusiuni la reven-

dicări politice, dînd astfel a se înțelege că Domnia Sa mai mult de dragul politicii face istorie, și Direcțiunea «*Enciclopediei Române*» nu poate abandona continuitatea Românilor în Dacia Traiană, cită vreme cei mai de frunte istorici ai noștri o susțin și cearcă a o dovedi cu armele usitate în știință. «*Enciclopedia*» vrea să popularizeze științele, literatura, istoria, etc., în deosebi istoria și literatura română, dar se nisuește, ca totdeauna să propage numai *adevărul*, așa cum îl înțeleg cei mai de frunte bărbați de specialitate. *Și despre părerea acestora d. Réthy va avea ocasiune a se convinge din acele articole ale «Enciclopediei», cari vor tracta în deosebi despre chestiunea continuității.*

URMĂRILE COMPLICITĂȚII

Sub acest titlu cetim în «*Gazeta Transilvaniei*» următorul articol care arată în mod eloquent, cum absolutismul guvernelor maghiare față cu Români începe acum a se exercita și față cu opozițiunea maghiară.

Ori de cite ori ni s'a dat ocasiune, am pus în vedere celor din opoziția maghiară, ce mare eroare, ce mare păcat comit ei cînd se tac complicii guvernului și ai partidei lui în urmărirea cea mai pătimăse a naționalităților și în călcarea legilor și a libertăților constituționale față cu aceste naționalități. Veți vedea, le zicem noi Maghiarilor din opoziție, că va veni un timp, cînd vă veți căi amar de această complicitate, cînd vă veți convinge, că loviturile, ce se dau libertății nemaghiarilor cu consimțămîntul vostru, vor săpa groapa propriei voastre libertăți!

Și iată, că acest timp a sosit! Tirziu s'au trezit din amețeala, din oarba înfundurare, din pătimășa surescitițiune, în care i-a adus șovinismul hipnotisant al zilelor noastre. Foarte tirziu li se deschid ochii. Dar ce zicem? Poate că și aceasta este numai un succes momentan de surescitare, produsă de volnicia fără margini a guvernanților!

Văzurăm, cum unul din șefii «partide

poporale» maghiare a cetit o parte dintr'un articol apărut zilele acestea în «Egyetértés», organul de frunte al Kossuthiștilor, ca să dovedească, că prin proiectul de lege despre întregirea veniturilor preoțești se calcă și libertatea confesiunilor maghiare și nu este numai un mijloc spre a ținea în frâu pe Românii greco-orientali.

A zis un mare cuvânt ziarul «Egyetértés» și ar trebui săpate în piatră ca admonițiune pentru toate timpurile rîndurile următoare, cu cari a caracterizat această foaie urmările complicității opozițiunii maghiare în sugrumarea libertății naționalităților.

«*Frica de naționalități, zice foaia kossuthistă, a atacat libertatea maghiară, în temeliile ei. Am ridicat din țigini legile, am tolerat violențe îndată ce s'a tratat de a pune frâu agitatorilor naționalităților. Nu ne-am gândit însă, că puterea covârșitoare, ce am dat-o guvernului spre acest scop, ar putea să fie întrebuintată chiar și contra noastră; am lăsat să se facă spărturi în lege și acum avem să tragem și noi de aici. Am lăsat frâu liber volniciei în contra agitatorilor și curînd am avut să suferim și noi cele mai mari violențe.*»

Mărturisirea aceasta a păcătosului n'are lipsă a mai fi comentată. Ea este destul de elocuentă și grăește adevărul.

Da, intoleranța nebună a opozițiunii maghiare, care se întrecea cu guvernării în urmărirea nedreaptă a naționalităților, a creat omnipotența celor de soiul lui Tisza și Banffy. Dar să vedem, ce păcate mai mărturisește foaia opoziționistă.

«*Legea electorală*», zice «Egyetértés», a fost astfel construită prin viclenia noastră, ca să fie eschiși ultraiștii valahi din dietă. Și aceasta s'a răsbunat, căci dintr'o mare parte a țării a fost isgonită ori ce opozițiune, nu numai aceea a naționalităților. Am tăcut cînd s'a făcut abus chiar și de această lege electorală pentru a trînti pe

cîte un candidat al naționalităților. Pagubă numai, că metoda, odată aflată de bună, a fost pusă în aplicare în contra întregii opozițiuni — și pentru tînguirile noastre era prea tîrziu. Am suferit, ca unul sau altul dintre fișpani să călărească pe publicul din Dobîca și Caraș-Severin și am zis: așa le trebuie! Dar firește, am protestat în zadar, cînd în comitatele Ciongrad și Șomogy s'a întîmplat aceeași. *Corteșului, ca și solgăbirăului, îi era totul ertat îndată ce trebuia să se țină în frâu un Român și nu vedeam, că mai tîrziu va deveni față cu toți desfrînată această putere peste măsură, ce le-am dat-o în mînă.*»

Și iată cum presintă numita foaie omnipotența guvernului: «Nu este lege, nu este drept, nu este instituțiune, nu este putere, care ar putea să apere pe cine-va în contra acestei omnipotențe.»

Ei bine, această putere peste măsură de mare au pus-o în mîna guvernului aceea, cari după cum înșiși mărturisesc, au crezut, că fiind nimicită libertatea Românilui, fiind încălcat dreptul lui în această țară, poate să dăinuească libertatea Maghiarului.

Ce mare rătăcire! Cel ce scrie în foaia opozițională maghiară o recunoaștem, dar ne temem, că-i lipsește sinceritatea și curajul, de a fi pe deplin convins, de a crede însuși ceea ce scrie.

Sărmanele naționalități au ajuns să fie ele de vină la toate și atunci, cînd sunt nedreptățite și și atunci cînd este nedreptățită opoziția maghiară «Egyetértés», — după ce mai enumeră minunatele victorii, ce le-a secerat absolutismul guvernărilor răsfățați asupra libertății presei și a libertății de întrunire, — ne mai spune, că și în chestiunea de față a întregirii veniturilor preoțești pretextul este același, că *naționalitățile trebuie ținute în frâu.*

Iarăș naționalitățile! Apoi să nu zică Maghiarii, că toată nenorocirea lor numai

dela naționalități vine? Ori că văd acuma în adevăr, că mai sunt și ei de vină la nenorocirile lor? Atunci ar trebui să fie de trei ori dureros pentru ei, că s'au trezit așa de târziu.

INFORMAȚIUNI

Comitetul central al Ligii a trimis Secțiunilor următoarea înștiințare:

Domnule Președinte,

Comitetul Central Executiv al Ligii culturale întrunit în ședința sa, eri 15 Aprilie curent, a hotărît ca să serbeze aniversarea zilei de 3/15 Maiu, a anului 1848, cu următorul program, pentru București.

I. Dimineața se va celebra într'una din bisericile capitalei un *parastas*, pentru sufletul repausaților martiri români, căzuți în luptele naționale din 1848, purtate contra Ungurilor, pentru recuștigarea drepturilor lor, ca popor independent.

La acest serviciu bisericesc vor fi invitați să asiste toți membri Ligii din localitate.

II. La 2 ore p. m. a aceleiași zile, se va ține o mare întrunire națională publică în sala «Hugo» în care vor lua cuvîntul mai mulți oratori, între cari și 2 reprezentanți ai Ligii; iar după votarea rezoluțiunii, vor purcede cu toții în mare meeting, manifestînd în lungul «Calei Victoriei», cu drapele, baniere etc., pînă la șoseaua Chiseleff.

III. Seara va fi o conferință la Ateneu, unde va vorbi d. Barbu St. Delavrancea, Vice-Președintele Comitetului Central al Ligii.

Aducîndu-vă acestea la cunoștință, vă rugăm d-le Președinte, a ne avisa în timpul cel mai scurt despre măsurile ce d-stră ați luat pentru sărbătorirea sus amintitei zile în Secțiunea d-voastră.

Primiți, vă rog, expresia considerațiunei mele.

Președinte: M. Vlădescu.

Cetim în noul ziar «Lumina» din Craiova următoarea înveselitoare știre:

La Ligă se fac mari pregătiri pentru serbarea zilei de 2 Maiu. Se va face un serviciu religios, apoi procesiune și meeting public. Se agită chiar

proiectul unei reprezentații teatrale extra-ordinare. Nu putem decît îndemna la sărbătorirea datelor însemnate ale redeșteptării românismului.

În Ungaria locuiesc în cifră aproximativă două milioane de Germani, mai ales Șvabi, cari însă s'au dat de mult pe brazdă. Ei sunt naționalitatea care nu numai că nu opune nici o rezistență maghiarizării dar cere chiar adese ori să fie contopită în națiunea maghiară. Cu toate acestea din cînd în cînd tot se mai ivește cite un Șvab care nu înțelege ca conaționalii săi să fie desnaționalizați.

Acum de curînd ziarul «*Deutsche Zeitung*» dela Viena publică o lungă scrisoare deschisă pe care un German din Budapesta o adresa redacțiunei ziarului unguresc «*Magyar Hirlep*». În această scrisoare, pe care gazeta germană o publică la loc de frunte autorul face Ungurilor cele mai aspre mustrări pentru politica lor de maghiarizare a naționalităților și în special a Germanilor. Mai ales este indignat autorul de barbaria autorităților budapestane, cari dela un timp încoace interzic sistematic orișice reprezentațiune teatrală în limba germană, cu toate că în Budapesta jumătatea populațiunii este alcătuită din Germani.

Este simtomatică această scrisoare, și bine ar fi dacă ea ar găsi resunet în sinul populațiunii germane din Ungaria.

Cetim în «Convorbirile Literare» următoarele interesante notițe:

D-l C. Rommenholler, Consul general al României la Rotterdam a publicat în acel oraș un volum în 8° de 236 de pagini, cu grafice și hărți, consacrat studiului țării noastre, Titlul e: *Rumenie, handelspolitieke Studie* (studiu de politică comercială). Pe lângă materiile economice, scrierea are un capitol istoric care ocupă numai 8 pagini și unul literar (pag. 69—74). În aceste șase pagini zice că limba română e foarte ușoară de învățat, însă greu de pronunțat, vorbește de un cîntec răsboinic «*De Wacht aan der Donau*» (Sentinela la Dunăre) de Carmen Sylva, apoi de Alexandri, care dela 1864 a fost sprijinit de d-l Maiorescu și de Junimiști, iar la 1869 cîștigă un premiu la Montpellier de Mureșanu care a cîntat în cuvinte mișcătoare «*aangrijpende warmpte*» durerile poporului său, de d-l Iac. Negruzzi «celebru prin traducerea dramelor lui Schiller», iar ca prosatori de Carmen Sylva și Alexandri.

Ce nevoie avea autorul să introducă într'un studiu comercial asemenea noțiuni de literatură?

În pictură «*schilderkunst*» vorbește de Aman,

spune că dezvoltarea picturii se datorește *Scoalei de bele-arte* din București, în arhitectură citează *Metropolia* și *Doamna Băloșa* cu care se mîndrește *Iașii*. Bine înțeles, amintește și *Curtea de Argeș (lingă Pitești)* inaugurată la 1866 etc.

Musica e arta predilectă a Românului, îi este predilectă, înăscută, ca dovadă citează pe *Whiest, Wachmann, Peters*, etc.

În privința climei, scrie la aceiaș pag. 15, că e temperată, și ceva mai jos după *Carmen Sylva*, că în timpul războiului termometrul a căzut pînă la 40°. În *Besluit* (concluzie) autorul enumeră Românii cari au vizitat în anii din urmă Olanda: *Dim. Ionescu, Brătianu, Antipa, Băicoianu*.

Lucrarea cum se vede e întemeiată în multe părți pe cunoștințe insuficiente și adunate în pripă. Trebuie să mulțumim însă autorului pentru căldurosul apel ce face țării sale și străinătății în genere de a ne studia mai mult decît pînă acum.

*

Revista *Weinbau u. Weinhandel* din Mainz a publicat în numerile ei dela 22 și 29 Ian. 1898 un studiu asupra viticulturii românești și vinurilor românești, al d-lui *D. Ionescu*, doctor în științe naturale.

*

În corespondența săptămînală *Wiener Politische Nachr.*, d. dr. *Kleser* face (N. din 17 Martie) o dare de seamă a Statisticii române de d-nii *Robin* și *Staicovici*. «Acești doi învățați au adus prin aceea scriere un serviciu țării lor și științei», zice recensentul.

*

În numărul de Martie al revistii Academiei de științe morale din Paris (*Compte-rendu*, etc.) găsim la pag. 404 prezentarea scrierei *Droit commercial roumain* a d-lui *J. Bohl*, și la pag. 423 prezentarea de către d-l *Levasseur*, profesor la Collège de France a scrierii *Recueil de Statistique Roumaine*, a d-lor *Staicovici* și *Robin*.

*

De oare ce nu s'au cules nici odată la noi științe privitoare la imigrare și emigrare, au ajuns mulți a crede că de abea există la noi aceste curente de populațiune. Documentele străine ne arăt că nu e așa. După Buletinul mensual de statistică a orașului *Buenos-Aires* au sosit în acel port în cursul anului 1897, următorul număr de imigranți din România:

Maiu	13	Sept.	3
Iunie	5	Oct.	60
Iulie	5	Noem.	1
August	8	Dec.	5

În celelalte luni, nici una. Totalul e de 100, numărul cel mai mare cade în luna de *vară* *Octobre*.

*

D-l N. Vaschide a publicat în revistă sperim. di *Frenatria* (1898, fasc. I-a) un studiu de 25

de pagini asupra *influenței atențiunii în decursul somnului*. A studiat mai cu seamă influența ce o are hotărîrea luată înainte de adormire, de a se scula la o anumită oră asupra somnului.

SOLDAȚI CROAȚI ÎN CONTRA OFIȚERILOR MAGHIARI

Ziarele maghiare primesc dela *Agram* (Croatia) știrea următoare, care stîrnește o colosală senzațiune în cercurile ungurești. Iată această știre:

Un soldat de naționalitate Croat, cu numele *Ivan Maciacarja* s'a certat într'un birt cu mai mulți *honvezi* unguri și eșind pe stradă a întâlnit trei ofițeri unguri cari vorbeau ungurește. Imediat acest soldat, apucat de o teribilă înverșunare, și ridică arma în poțriva acestor ofițeri, numindu-i călăii poporului croat. El a fost arestat în cele din urmă.

Semnele vremurilor! . . .

*

În editura «*Tipografiei*» a societății pe acțiuni a Românilor grupați în jurul «*Tribunei*» dela Sibiu, a apărut o interesantă și foarte instructivă cărticică ce poartă titlul: *Societăți de cumpătare. În treptări pentru înființarea lor după modelul Societății de cumpătare din comuna Babla (Sela)* de *Gavrilă Aluașin* învățător.

O recomandăm mai ales învățătorilor, institutorilor și preoților noștri. Scrierea aceasta costă 1 leu 30 bani și se poate comanda dela «*tipografia*» societății pe acțiuni, Sibiu, Transilvania.

*

Ziarul francez «*La Paix*» publică sub titlul «*Les nationalités Hongrie*» o lungă pologhiie ungurească dela *Budapesta*, în care se spun fel de fel de prostii și de calomnii la adresa popoarelor nemaghiare din *Ungaria*.

Se vede, că d. *Ieszenszky* s'a pus pe treabă. Dar, de geaba, că treabă n'are să facă. Articolele unor asemenea fițuice obscure n'au să facă nici unui om cu mintea întreagă vr'o impresie.

*

În articolul «*Un răspuns d-lui Réthy*» sunt a se îndrepta următoarele erori: Pag. 233 a se ceti: «*Chiar cuvintele venaient de la péninsule balcanique pour se rendre en Transylvanie*» sunt par'că ar zice *venaient à Turn Severin pour se rendre à Kronstadt*.

Pag. 228 în loc de *Asirienilor*: *Antoninilor* și *Kirchow* în loc de *Virchow*.